

REVISTA DE FILOSOFIE

1-2/2010

MIHAI EMINESCU ÎNTRE KANT ȘI SCHOPENHAUER

ANGELA BOTEZ

Rezumat. Eminescu manifestă un interes special față de apriorismul kantian și lasă impresia că face aceasta ca cineva care studiază în profunzime idealismul kantian. Poetul exaltă capacitatea sufletului de a primi în față eternitatea de dincolo de curgerea temporală. Fără îndoială, poetul a admirat dintotdeauna filosofia idealistă kantiană, numind-o cu o exagerare asumată „biblia filosofilor”. Cu siguranță, Schopenhauer este mai aproape de sufletul și de spiritualitatea eminesciană prin elementul subiectiv care constituie marca gândirii sale, prin pesimismul său, prin legătura sa cu filosofia indiană, prin ideea de „voință de viață” care constituie fundamentul eticii sale și, în special, prin forma sa literară bogată în imagini. În cazul nuvelei *Sărmanul Dionis*, luma ideilor kantiene este reconfigurată și copleșită de formulări și imagini care amintesc de Schopenhauer, dar chiar și această povestire fantastică permite descoperirea urmeleor transcendentalismului și ale apriorismului kantian. Totuși, aici Kant nu domină gândirea poetului ci Eminescu își creează din elementele filosofiilor kantiană și schopenhauriană, garnisite cu motive platonice, spinoziste, fichteene, mistice și mitologice, propria filosofie în care elementele fantastice și poetice au preeminență.

SPAȚIU POETIC ȘI „LUMI POSIBILE”: EMINESCU ȘI FILOSOFIA MODERNĂ

ALEXANDRU BOBOC

Rezumat. Studiul abordează o temă precum „Eminescu și filosofia” investigând maniera în care marele poet a reușit să resemnifice original, în propriul univers poetic, sursele filosofice asimilate. Autorul nu își propune să discute „filosofia lui Eminescu”, ci să exploreze „fenomenul Eminescu” în lumina reconsiderării valorilor teoretice și filosofice întrprinsă de acesta în contextul poeziei romantice și moderne.

AFEREZĂ – MAIEUTICĂ – ANAMNEZĂ

OANA VASILESCU

Rezumat. Autoarea abordează discuția despre metoda dialectică și dialogică a cunoașterii în concepția filosofică socratică dintr-o perspectivă epistemologică analizând

termeni fundamentali precum afereză, maieutică – interdependente semantic, genealogic și metodologic – și anamneză – temei al maieuticii înseși – punând în lumină paralelisme profunde cu budhismul și psihanaliza jungiană.

LECTȚIA LUI PYTHAGORAS SAU INTRODUCERE ÎN FILOSOFIE

ȘERBAN N. NICOLAU

Rezumat. Pornind de la regulile de disciplină ale școlii pitagoreice, articolul încearcă să elucideze sensul mai profund al acestor gesturi primordiale prin apelul la motive de natură istorică pe de o parte, și de natură etimologică, pe de altă parte.

HEIDEGGER ȘI FENOMENOLOGIA VIEȚII RELIGIOASE

CRISTIAN CIOCAN

Rezumat. Concepte ca *Unzuhause-sein*, *Unheimlichkeit*, *Angst* și *Last* răspund, în *Ființă și timp* a lui Martin Heidegger poziției Sfântului Augustin referitoare la ideea de „viață de fiecare zi” înțeleasă ca povară de purtat. Astfel, greutatea acestei poveri se transformă într-o tăcută și aparent ușurată liniște și constanță sufletească. Statutul esențial diferit al acestora rezidă în falsitatea tutuor acelor tendințe inautentice ale „vieții de fiecare zi”.

ȘTIINȚĂ ȘI POEZIE

JOSÉ SANMARTÍN
(Universidad de Valencia)

Rezumat. Autorul încearcă să opereze o serie de distincții – între știință și poezie între perspectiva tradițională și cea postmodernă asupra științei, între giganții și piticii comunităților științifice etc. – menite să pună în discuție două mituri majore referitoare la știință - , că știința este domeniul Adevărului și al Obiectivității, opunându-se radical oricărui tip de speculație, de imaginație sau de creativitate – și să abordeze sferile poeziei și științei dintr-o perspectivă unificatoare întemeiată pe concepte precum gândire creativă, gândire imaginativă, gândire speculativă, presupuziții apriori etc.

O SEMANTICĂ A LOGICILOR MODALE CU AGENȚI

CORNEL P. POPA

Rezumat. Aritcolul explorează o paradigmă semantică teatrală a logicilor modale cu agenți. Primul capitol prezintă limbajul formal al logicii modale compuse cu agenți. Al doilea capitol este dedicat limbajelor declarative sau descriptive utilizate în științele empirice. Ultimul capitol se referă la paradigma teatrală a logicilor modale compuse cu agenți. Urmăm linia directoare a gândirii lui Kripke referindu-ne la trei niveluri: scene, acte și istorii sau drame. Fiecare scenă își are locul și durata sa, precum și agenții săi. Fiecare agent își joacă rolul, are un statut social, țeluri, competențe, programe și metode. Toți agenții unei scene posedă o cunoaștere de bază comună, dar fiecare poate avea trăsături distinctive și cunoașteri particulare. Între agenți se stabilesc relații de atracție, aversiune, ostilitate, aport sau conflict. Pentru a obține un act, scenele pot fi combinate în serie sau în paralel; la fel se poate proceda și pentru obținerea unei drame. Am în vedere trei specii diferite de semantică: o semantică denotativă sau referențială sau o semantică tip Tarski, corespunzătoare primei lumi a lui Popper; atitudinile subiective sau lăuntrice ale agenților, corespunzătoare celei de-a doua lumi popperiene; o semantică a lumilor posibile sau virtuale similare cu viziunea lui Kripke și corespunzătoare celei de-a treia lumi a lui Popper.

META-INDUCȚIA PESIMISTĂ: ARGUMENTE PRO ȘI CONTRA

VALENTIN TEODORESCU

Rezumat. Există argumente care susțin meta-inducția pesimistă provenind din direcția teoriei cuantelor (A. Kukla și J. Walmsley), din direcția listei lui Laudan privitoare la teorii false dar de succes și din direcția teoriei phlogistonului (pe care Kukla, Walmsley și Psillos o consideră falsă). Considerăm că putem opune cu succes acestor argumente realismul cuantic interactiv al lui Niiniluoto (în primul caz), realismul constituenților teoretici responsabili pentru succesul empiric al teoriilor al lui Psillos (în al doilea caz) și analiza teoriei phlogistonului realizată de Verronen, Vihalemm și McMullin care au sugerat că această teorie este simultan insuficient de matură și aproximativ adevărată (în al treilea caz). Concluzia noastră nu demonstrează că perspectiva realismului științific este adevărată, ci mai degrabă că atacul asupra acestuia dinspre meta-inducția pesimistă nu este convingător.

LEGEA PSIHO-SOCIO-COMUNICAȚIONALĂ PASCAL-KAPFERER

ȘTEFAN VLĂDUȚESCU

Rezumat. Studiul are un caracter interdisciplinar, fiind situat la intersecția psihologiei cu sociologia și cu științele comunicării. Cercetarea pleacă de la ideea că omul este incapabil să suporte incertitudinea și lipsa opiniilor. Pe acest fundament, coroborând poziția lui Pascal cu cea a lui Kapferer, se argumentează în favoarea unei corelații coerente și obiective între cunoașterea socială și credință. Ceea ce numim „legea Pascal-Kapferer” susține că, în cazul cunoașterii sociale, nu prevalează dovada riguroasă, ci opinia, credința, considerația.

PRAGMATICĂ ȘI PRAGMATISM ÎN GÂNDIREA CONTEMPORANĂ

DANIA PREDA

Rezumat. Studiul investighează teoriile pragmatice în dimensiunea lor contemporană. Pornind de la Peirce, James, Dewey și alții, se încearcă explicarea tentativelor pragmatice de reformare a filosofiei pe baza noilor metode științifice, analizându-se contribuții mai recente precum cele ale lui Austin, Grice, W. Lahov, Ch. Morris etc.

UNELE ASPECTE ACTUALE ALE ISTORIEI ȘI FILOSOFIEI ȘTIINȚEI

MIHAI C. TEODORESCU

Rezumat. Articolul pleacă de la interpretarea explicației oferite de Thomas Kuhn pentru existența unei multitudini de paradigme elaborate pentru aceeași problemă și susține că filosofia științei se fundamentează exclusiv pe concepte generale și abstracte, fiind lipsită de posibilitatea materială și tehnologică de a selecta riguros date empirice pe care să le adune într-o unică teorie acreditată și verificată experimental de fiecare școală de gândire. Prin urmare, istoria și filosofia științei implică o metafizică a științei și nu ipoteze verificabile capabile să devină teorii științifice unanim acceptate.